

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Oktawian Nawrot (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Przesławski

SSN Grzegorz Żmij

w sprawie ze skargi R. L.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu w sprawie
o sygn. III AUa 1387/21,

z udziałem Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Apelacyjnego w Poznaniu,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 17 kwietnia 2024 r.:

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu w sprawie o sygn. III AUa 1387/21 nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. przyznaje R. L. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Poznaniu sumę pieniężną w wysokości 3000 (trzy tysiące) zł za okres od 31 lipca 2017 r. do 31 stycznia 2024 r.;**
- 3. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Poznaniu na rzecz R. L. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia jego doręczenia Skarbowi Państwa – Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów postępowania;**
- 4. oddala skargę w pozostałym zakresie.**

Tomasz Przesławski Oktawian Nawrot Grzegorz Żmij

UZASADNIENIE

Dnia 19 stycznia 2023 r. R. L. (dalej: „skarżący”), reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, wniósł do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w sprawie III AUa 1387/21, toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu. Pismem z 9 lutego 2024 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego) Sąd Apelacyjny w Poznaniu przekazał ww. skargę do rozpoznania Sądowi Najwyższemu. W przedmiotowej skardze skarżący wniósł o:

1. „stwierdzenie, że w postępowaniu sprzed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, sygn. akt: III AUa 1387/21 nastąpiła przewlekłość postępowania;
2. wydanie przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu zalecenia rozpoznania apelacji w terminie 2 miesięcy;
3. przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego kwoty 20 000 zł;
4. zasądzenie od Skarbu Państwa Sądu na rzecz skarżącego zwrotu kosztów niniejszego postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych”.

W uzasadnieniu skargi przedstawiono zarówno postępowanie przed sądem I instancji, jak i przed Sądem Apelacyjnym. Skarżący zaznaczył, że od dnia złożenia przez niego odpowiedzi na apelację organu rentowego, czyli 2 grudnia 2021 r., nie zostały podjęte żadne czynności zmierzające do zakończenia postępowania. Skarżący podkreślił, że „do dnia złożenia niniejszej skargi, nie został wyznaczony termin posiedzenia choć sprawa wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu ponad 26 miesięcy temu. Dodatkowo, nie zostały podjęte żadne inne czynności, które zmierzałyby do prawomocnego zakończenia sprawy, a wniosek odwołującego się o niezwłoczne wyznaczenie posiedzenia niejawnego z dnia 14 listopada 2023 roku nie został rozpoznany” (k. 7).

Uzasadniając wysokość żądanej kwoty skarżący wskazał, że ma ona „na celu zrekompensowanie szkody, która wystąpiła na skutek znacznego opóźnienia w

otrzymywaniu świadczeń w prawidłowej wysokości. Zauważyć przy tym należy, że korzystne dla odwołującego się rozstrzygnięcie będzie się wiązało z wypłatą wyrównania za okres, kiedy odwołujący się pobierał obniżone świadczenie. Nie będzie jednak się wiązało z możliwością uzyskania odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczeń emerytalnych. Organ rentowy odmawia wypłaty odsetek od wyrównania (...) oraz możliwość dokonania odmiennych ustaleń wyłącznie na skutek sądowego postępowania odwoławczego” (k. 11).

Pismem z dnia 9 lutego 2024 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego) Prezes Sądu Apelacyjnego w Poznaniu przedstawił Sądowi Najwyższemu przedmiotową skargę, wskazując, „że apelacja pozwanego organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 5 października 2021 r. została wniesiona w dniu 26 października 2021 r. Akta sprawy zostały przekazane do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu 10 października 2021 r. W dniu 18 listopada 2021 r. został wylosowany przez system informacyjny SLPS sędzia referent. Odpis apelacji został doręczony pełnomocnikowi skarżącego w dniu 29 listopada 2021 r. W dniu 8 grudnia 2021 r. wpłynęła odpowiedź na apelację od pełnomocnika skarżącego, której odpis został bezpośrednio doręczony stronie przeciwnej.

Sędzia referent skierował sprawę do oczekujących na termin rozpoznania apelacji wg. kolejności wpływu. Z uwagi na duży wpływ spraw, sędzia referent wyznacza w pierwszej kolejności posiedzenia jawne lub niejawne w sprawach, które wpłynęły wcześniej do referatu. W dniu 20 listopada 2023 r. wpłynął wniosek pełnomocnika skarżącego o możliwie jak najszybsze wyznaczenie terminu posiedzenia niejawnego w sprawie. W dniu 26 stycznia 2024 r. wpłynęła skarga ubezpieczonego R. L. na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Sędzia P. H. po zapoznaniu się ze skargą, skierował sprawę na posiedzenie niejawne i w dniu 31 stycznia 2024 r. wydał wyrok w sprawie” (k. 2).

Następnie Prezes Sądu Apelacyjnego w Poznaniu wskazał, że sprawa podlega rozpoznaniu według kolejności wpływu do czego zobowiązuje § 79 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych oraz przedstawił sytuację związaną z kształtowaniem się wpływu spraw do Sądu w latach 2021-2022 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”) nie określa wprost granic temporalnych w ramach, których powinno dojść do rozpoznania sprawy, a tym samym nie wskazuje bezpośrednio czasu, po upływie którego następuje przewlekłość postępowania. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych. W świetle art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość ocenie w szczególności podlega terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny należy:

1. uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi,
2. charakter sprawy,
3. stopień faktycznej i prawnej zawichości sprawy,
4. znaczenie rozstrzygnięcia dla skarżącego,
5. zachowanie się stron, w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

W judykaturze powszechny jest pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest wielomiesięczna beczynność sądu polegająca na niewyznaczaniu rozprawy. Za okres uzasadniający stwierdzenie przewlekłości postępowania uznawana przy tym jest beczynność sądu drugiej instancji polegająca na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, trwająca co najmniej 12 miesięcy (zob. postanowienia Sądu

Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06 oraz 18 maja 2016 r., III SPP 53/16), jakkolwiek w części orzeczeń wskazuje się, że także krótsza, np. ośmiomiesięczna beczynność sądu, naruszyć może prawo strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (patrz: postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 27 marca 2019 r., I NSP 88/18).

Podkreślić ponadto należy, że prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie, stanowiąc element prawa do rzetelnego procesu, jest jednym z podstawowych praw człowieka określonym m.in. w Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. 1993, Nr 61, poz. 284 ze zm., dalej: „EKPCz”). Przyjęcie ustawy o skardze na przewlekłość, stanowiło zresztą efekt stosowania EKPCz i wielokrotnego stwierdzenia przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: „Trybunał”) naruszenia przez Polskę prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie.

Zauważyć należy, że na dzień rozpoznania przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu sprawy III AUa 1387/21, termin 12-miesięczny, licząc od dnia wpływu akt do Sądu Apelacyjnego w Katowicach, został przekroczony o przeszło 15 miesięcy, natomiast od dnia złożenia przez skarżącego odpowiedzi na apelację – o niemalże 14 miesięcy. Jednocześnie w świetle pisma Prezesa Sądu Apelacyjnego w Poznaniu nie ma podstaw do przyjęcia, że jej charakter sprawy, stopień jej faktycznej i prawnej zawichości na etapie postępowania przed Sądem Apelacyjnym, jak również zachowanie się stron, w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania, mogło mieć wpływ na powyższe. W związku z powyższym Sąd Najwyższy stwierdził przewlekłość postępowania.

Dla stwierdzenia przewlekłości postępowania irrelewantne pozostają argumenty Prezesa Sądu Apelacyjnego dotyczące wpływu spraw, niewystarczającej obsady sędziów orzekających, a także rozpoznania spraw według kolejności wpływu. Zgodnie z przywołanym art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, dokonując oceny, czy naruszone zostało prawo strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, obok upływu czasu, uwzględnia się indywidualne okoliczności sprawy. Tym samym nie ma tu miejsca

na szerokie uwzględnienie kwestii organizacyjnych, niestanowiących *de iure* składnika konkretnego postępowania (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). Kwestia właściwej organizacji sądownictwa, w tym zapewnienie optymalnej obsady kadrowej sądów, jest obowiązkiem państwa, na co wielokrotnie zwracał uwagę Trybunał i Sąd Najwyższy (zob. wyroki Trybunału: w sprawie *Sutter v. Szwajcaria* z 22 lutego 1984 r., skarga nr 8209/78; w sprawie *Wasilewski v. Polska* z 21 grudnia 2000 r., skarga nr 32734/96; postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 marca 2005 r., III SPP 34/04; 26 kwietnia 2019 r., I NSP 18/19).

Fakt, iż Prezes Sądu nie dysponuje instrumentami umożliwiającymi mu zapewnienie odpowiednich warunków dla sprawnego działania wydziałów, naturalnie przekłada się na brak winy po jego stronie z tytułu zaistniałej przewlekłości postępowania. Analogicznie nie można jej przypisać sędziemu sprawozdawcy w sprawie. Powyższe nie zwalnia jednak państwa z odpowiedzialności z tego tytułu. Jak bowiem stwierdził Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z 30 października 2006 r., S 3/06: „prawo do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd bez nieuzasadnionej zwłoki stanowi istotny element konstytucyjnego prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Adresatem konstytucyjnego nakazu rozpatrzenia sprawy w rozsądnym czasie są przede wszystkim same sądy. Należy jednak uwzględnić całokształt sytuacji faktycznej i wskazać, że konieczną gwarancją materialną prawa do rozstrzygnięcia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki są odpowiednie warunki organizacyjne umożliwiające sądom »terminową« realizację ich zadań. Dotyczy to w szczególności obsady kadrowej, zarówno jeśli chodzi o liczbę sędziów, jak i personel pomocniczy. Powinność zapewnienia odpowiednich warunków spoczywa w pierwszej kolejności na ustawodawcy oraz na organach władzy wykonawczej, szczególnie na Ministrze Sprawiedliwości”.

Skarga na przewlekłość postępowania i związana z nią możliwość przyznania skarżącej, na jej żądanie, od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 2000-20 000 zł, w znacznej mierze służy wymuszeniu na państwie takiej organizacji wymiaru sprawiedliwości, która umożliwi rozpoznanie sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia

2013 r., III SPP 242/13). Obok swoistej sankcji dla państwa, za niewłaściwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości, suma pieniężna, o której jest mowa w art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość, pełni funkcję rekompensaty dla strony za doznaną szkodę niematerialną, będącą wynikiem przewlekłości. Nie jest to więc odszkodowanie za poniesione straty i utracone korzyści (art. 361 § 2 k.c.) lub zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 445 k.c. Ustawodawca wprowadza przy tym zasadę, iż strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić naprawienia szkody ze stwierdzonej przewlekłości (art. 15 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość).

Konsekwentnie sumę, o której jest mowa w ustawie o skardze na przewlekłość, uznać należy za wstępną (tymczasową) rekompensatę z tytułu doznanej szkody niematerialnej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). W przedmiotowej sprawie skarżący wniósł o przyznanie od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 20 000 zł wskazując m.in., że jego oraz jego najbliższych sytuacja majątkowa uległa znacznemu pogorszeniu, zaś sam żyje w poczuciu ogromnej niesprawiedliwości.

Zgodnie z art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość, wysokość sumy pieniężnej, o której mowa we wskazanym przepisie, wynosi nie mniej niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, przy jednoczesnym uwzględnieniu jej wartości minimalnej na poziomie 2000 zł.

Biorąc pod uwagę powyższe, a także fakt, iż skarżący nie uzasadnił, poza wskazaniem na poczucie krzywdy i otrzymywanie świadczeń w obniżonej wysokości, wartości żądanej kwoty, Sąd Najwyższy uznał, że adekwatna jest kwota 3000 zł za okres od 31 lipca 2017 r. do 31 stycznia 2024 r. Przyznając powyższą kwotę, Sąd Najwyższy oddalił żądanie skargi w pozostałej części.

Ze względu na rozpoznanie apelacji co do istoty sprawy 31 stycznia 2024 r., stosownie do art. 12 ust. 3 zd. pierwsze ustawy o skardze na przewlekłość, wydanie zalecenia podjęcia niezwłocznych czynności mających na celu wydanie orzeczenia kończącego sprawę jest oczywiście zbędne.

O kosztach postępowania skargowego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. i art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1964).

Tomasz Przesławski Oktawian Nawrot Grzegorz Żmij

[SOP]

[ms]